

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ГУМАНІТАРНИХ НАУК

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана з навчальної роботи
філософського факультету
КОМАХА Л. Г.

« **31** » ____ **08** ____ 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ»
для студентів

галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки**
спеціальності **056 Міжнародні економічні відносини**
освітньої програми **Міжнародний бізнес**
освітнього рівня **перший**
освітнього ступеня **бакалавр**
вид дисципліни **обов'язкова**

форма навчання **денна**
навчальний рік **2018/2019**
семестр **5**
кількість кредитів ECTS **4**
мова викладання, навчання та оцінювання **українська**
форма заключного контролю **іспит**

Викладач: **Діденко Лариса Віталіївна,**
кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії гуманітарних наук

Пролонговано: на 20___/20___ н.р. _____ (_____) «___» _____ 20___ р.
(підпис, ПІБ, дата)
на 20___/20___ н.р. _____ (_____) «___» _____ 20___ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2018

Розробник: *Діденко Лариса Віталіївна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії гуманітарних наук*

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри *філософії гуманітарних наук*

_____ (Приятельчук А. О.)
(підпис)

Протокол № **1** від «**27**» **08** 2018 р.

Схвалено науково-методичною комісією *філософського факультету*

Протокол від «**31**» **08** 2018 року № **1**

Голова науково-методичної комісії _____ (Маслікова І. І.)
(підпис)

Схвалено науково-методичною комісією *інституту міжнародних відносин*

Протокол від «**06**» **09** 2018 року № **1**

Голова науково-методичної комісії _____ (Смирнова К. В.)
(підпис)

Розробник: *Діденко Л. В.*, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії гуманітарних наук філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка; e-пошта: larysa.v.didenko@gmail.com

1. Мета навчальної дисципліни – формування комплексу знань, вмінь і навичок системного мислення для розв’язання складних практичних завдань у фаховій галузі через утвердження інтегративної і пошукової ролі філософії як основи обґрунтування знання у приватному та фаховому життєпросторі.

2. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни:

- До початку опанування навчальної дисципліни студенти мають **знати** специфіку історико-культурних етапів Європи; володіти основними фактологічними знаннями гуманітарного і суспільствознавчого характеру.
- **Вміти** віднаходити, систематизувати та інтерпретувати інформацію щодо феноменів та явищ (суспільства, людини, природи); застосовувати основні поняття для дослідження явищ та процесів; виявляти особливості співіснування людських спільнот і суспільств в умовах глобалізації; планувати власну роботу і оцінювати її результати і наслідки; застосовувати інтерактивні і мультимедійні засоби.
- **Володіти навичками** роботи з текстами; створення структурованих усних і письмових повідомлень; взаємодії з колегами під час навчання.

3. Анотація навчальної дисципліни. Студентів ознайомлюють із розгортанням філософії (від начал філософування до переліку течій та напрямів сучасності) через поєднання теоретичних основ (поняттєво-категорійний каркас, методи, класичні підходи до витлумачення феноменів «людина», «світ», «суспільство», «природа», «буття», «пізнання» тощо) та індивідуальне практикування (тлумачення зазначених феноменів через умови та ситуації сучасного глобалізувального світу), а також зорієнтовують на індивідуальний пошук, різнопідходовість до розуміння феноменів, вміння керуватися власним розумом, критичність та аргументованість висловлювань.

4. Завдання (навчальні цілі). Опанування філософії передбачає системне сприйняття феноменів через знання, розуміння та оперування головними авторськими ідеями, вченнями, традиціями, методологіями щодо підґрунтьових філософських проблем та (не)класичних підходів до їх осмислення; набуття навичок, що формують вправність мислення; основи наукового комунікування; текстологічні практики; начала дослідництва; загальну налаштованість на самовдосконалення.

Розробник: Діденко Л. В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії гуманітарних наук філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка; e-пошта: larysa.v.didenko@gmail.com

5. Результати навчання:

Код	Результат навчання	Форми викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
1. Знати:				
1.1	призначення філософії, її антропоорієнтовальні та культуроформувацькі можливості;	<ul style="list-style-type: none"> ▪ лекційні заняття, ▪ семінарські заняття, ▪ самостійна робота 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ тематична відповідь, ▪ доповнення, ▪ дискусія, ▪ реферування, ▪ есея, ▪ розтлумачення, ▪ тематичний контроль, ▪ контрольна робота, ▪ екзаменаційна робота 	6
1.2	структуру та специфіку дисциплінарно розмежованого філософського знання;			6
1.3	особливості етапів розвитку філософії;			6
1.4	роль суб'єкта у активному освоєнні світу із подальшим авторським поясненням останнього та визначення власного місця у ньому;			8
1.5	світоглядні основи співіснування та співпраці з іншими суб'єктами;			8
1.6	класичні тлумачення основних філософських ідей та проблем, напрями і тенденції сучасного філософського дискурсу.			6
Загалом:				40

2. Вміти:				
2.1	логічно та аргументовано висловлювати тези щодо головних філософських проблем (бажано в контексті сучасних соціокультурних процесів);	<ul style="list-style-type: none"> ▪ лекційні заняття, ▪ семінарські заняття, ▪ самостійна робота 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ тематична відповідь, ▪ доповнення, ▪ дискусія, ▪ реферування, ▪ есея, ▪ розтлумачення, ▪ тематичний контроль, ▪ контрольна робота, ▪ екзаменаційна робота 	4
2.2	розрізняти головне та другорядне у поясненнях феноменів, що розглядаються;			3
2.3	виявляти, формулювати та розв'язувати проблеми через застосування філософських термінів та категорій;			4
2.4	інтерпретувати текст із виокремленням головних ідей, поняттєво-категорійного каркасу, світоглядних узагальнень, властивих окремому автору та/або характерних напряму філософування, епосі тощо;			3
2.5	рецензувати й коментувати авторські тексти та дослідницьку літературу;			3
2.6	критично оцінювати інтелектуальні здобутки (свої власні та інших суб'єктів).			3
Загалом:				20

Розробник: Діденко Л. В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії гуманітарних наук філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка; e-пошта: larysa.v.didenko@gmail.com

<i>Код</i>	<i>Результат навчання</i>	<i>Форми викладання і навчання</i>	<i>Методи оцінювання</i>	<i>Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни</i>
3. Комунікація:				
3.1	здатність бути активним учасником дискусій з концентруванням уваги на значущих складових судження без переходів до особистого;	<ul style="list-style-type: none"> ▪ лекційні заняття, ▪ семінарські заняття, ▪ самостійна робота 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ тематична відповідь, ▪ доповнення, ▪ дискусія, ▪ реферування, ▪ есея, ▪ розтлумачення, ▪ тематичний контроль, ▪ контрольна робота, ▪ екзаменаційна робота 	3
3.2	презентувати результати самостійної роботи у форматі усних та/або письмових повідомлень із/без використання наочних засобів;			3
3.3	демонструвати навички міжособистісної взаємодії щодо мотивування колег задля досягання визначеної наперед мети та/або розв'язання конкретного завдання;			3
3.4	здатність швидко приймати нестандартні оптимальні рішення для усіх учасників ситуації із можливістю пояснення ходу власних розмірковувань;			4
3.5	бути толерантним щодо іншого впродовж вербальної взаємодії з колегами сучасності та минулих сторіч;			3
3.6	майстерність методологічного сумніву та аргументованого критикування висловленої позиції колег та/або авторитетного джерела.			4
Загалом:				20

4. Автономність та відповідальність:				
4.1	віднаходити необхідну інформацію з різних джерел, її упорядковувати, оцінювати її достовірність, пояснювати значущість;	<ul style="list-style-type: none"> ▪ лекційні заняття, ▪ семінарські заняття, ▪ самостійна робота 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ тематична відповідь, ▪ доповнення, ▪ дискусія, ▪ реферування, ▪ есея, ▪ розтлумачення, ▪ тематичний контроль, ▪ контрольна робота, ▪ екзаменаційна робота 	2
4.2	демонструвати етичні основи у висловлюванні міркувань та прогнозуванні варіантів розв'язання ситуацій;			4
4.3	застосовувати отримані знання у практичних ситуаціях буденного та професійного вимірів;			4
4.4	демонструвати вміння працювати в колективі та самостійно з виявленням ініціативи та з униканням некритичного слідування авторитетам;			2
4.5	мати сумніння щодо формування і висловлювання власного бачення можливого майбутнього трансформування феноменів та/або ситуацій;			4
4.6	бути зорієнтованим на висловлювання декількох варіантів пояснення феномена та/або процесу з униканням відстоювання єдиної можливої версії.			4
Загалом:				20

Розробник: Діденко Л. В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії гуманітарних наук філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка; e-пошта: larysa.v.didenko@gmail.com

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання	1						2						3						4					
	.1	.2	.3	.4	.5	.6	.1	.2	.3	.4	.5	.6	.1	.2	.3	.4	.5	.6	.1	.2	.3	.4	.5	.6
ПРН. 27. Демонструвати здатність до критичного, логічного і філософського мислення, аналізу історичних та культурних особливостей економічних явищ і процесів	+			+	+	+	+	+	+				+	+					+	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема:

- **оцінювання теоретичної підготовки** (результати навчання: знати 1.1–1.6), що складає 40% від загальної оцінки;
- **оцінювання практичної підготовки** (результати навчання: вміти 2.1–2.6; комунікація 3.1–3.6; автономність та відповідальність 4.1-4.6), що складає 60% загальної оцінки.

Результат навчання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
1. Знати	40
2. Вміти	20
3. Комунікація	20
4. Автономність та відповідальність	20
Загалом:	100

7.1. Форми оцінювання студентів

7.1.1. Семестрове оцінювання розмежоване поміж семінарськими заняттями, самостійною роботою та лекційними заняттями. Загалом форми викладання і навчання проводяться у форматі усних та письмових завдань, обов'язкову кількість яких оцінюють різною кількістю балів:

- *min* (мінімальна) – найменша кількість балів (їх отримання є свідченням приділення недостатньої уваги студента до окремого завдання);
- *mid* (порогова) – середня кількість балів (їх отримання є свідченням достатньої уваги студента до завдання, проте передбачає припускання ним окремих несуттєвих помилок та неточностей);
- *max* (максимальна) – висока кількість балів (їх отримання є свідченням систематичної роботи студента над собою, постійне самовдосконалювання).

Розробник: Діденко Л. В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії гуманітарних наук філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка; e-пошта: larysa.v.didenko@gmail.com

Форми викладання і навчання	Формат завдань	Форми контролю	Результати навчання	Кількість завдань	Кількість балів					
					за 1 завдання			за виконані завдання		
					min	mid	max	min	mid	max
Семінарські заняття	Усна частина	Тематична відповідь	1.1–1.6	2	2	3	5	4	6	10
		Доповнення	2.1–2.6	2	1	2	3	2	4	6
		Дискусія	3.1–3.6 4.1–4.6	3	1	2	3	3	6	9
За семінарські заняття:								9	16	25
Самостійна робота	Письмова частина	Реферування	1.1–1.6	1	1	3	4	1	3	4
		Есея	2.1–2.6 3.1–3.6	1	2	3	5	2	3	5
		Розтлумачення	4.1–4.6	2	1	2	5	2	4	10
За самостійну роботу:								5	10	19
Лекційні заняття	Письмова частина	Тематичний контроль	1.1–1.6	2	1	2	4	2	4	8
		Контрольна робота 1	2.1–2.6 3.1–3.6	1	2	3	4	2	3	4
		Контрольна робота 2	4.1–4.6	1	2	3	4	2	3	4
За контрольні роботи:								6	10	16
Загалом за роботу у семестрі:								20	36	60

Вимоги до виконання кожного виду робіт у форматі усних та письмових завдань наведені у відповідних *додатках* (див.: семінарські заняття, самостійна робота, контрольна робота). **Критерії оцінювання** (див. *відповідні додатки*) подані за формами викладання і навчання та формами контролю із зазначанням кількості балів та їх відповідності до шкали *max, mid, min*.

7.1.1.1. Відпрацювання пропусків семінарських занять можливе тільки з 2 тем. Студент може вибрати завдання прийнятної рівня складності з переліку, наведеного у додатках.

7.1.1.2. Допуском студента до підсумкового оцінювання є виконання обов'язкових завдань (див. *таблицю вище*) та набирання **мінімальної (20)** або **порогової (36)** кількості балів. У випадку **недостатньої мінімальної (менше 20)** або **порогової кількості балів (менше 36)** студент може скористатися можливістю виконати *додаткові завдання*, кількість яких *не перевищує 2*. Рівень складності завдань студент вибирає самостійно з переліку, запропонованого викладачем. *Додаткові завдання* формулюються за навчальним матеріалом.

7.1.2. Підсумкове оцінювання здійснюється у формі *письмового екзамену*. Екзаменаційний білет включає три запитання з різних тем в межах навчального матеріалу. Загальна кількість балів за екзаменаційну роботу складає 40 балів (13+13+14). Кількість часу, відведена на проведення підсумкового оцінювання, регламентована наказом Ректора (письмова частина триває 120 хвилин). **Критерії оцінювання екзаменаційної роботи** (див. *відповідний додаток*) наведені за одне запитання. Кожне запитання оцінюють окремо (від 1 до 13/14 балів), що сумарно складатиме 40 балів. У випадку отримання студентом різної кількості балів за кожне запитання, оцінка за екзаменаційну роботу виводиться як арифметична сума (наприклад: 6+9+11=26). Оцінка за екзаменаційну роботу вноситься у екзаменаційну відомість тільки якщо вона **рівна або більша 24 балам** (тобто від 24 до 40). Якщо загальна оцінка за екзаменаційну роботу (арифметична сума балів за усі запитання екзаменаційного білету) буде **меншою 24 балів** (від 1 до 23 балів), тоді у екзаменаційну відомість вноситься **0 балів** (*стовпчик*: бали отримані під час екзамену/іспиту).

Розробник: Діденко Л. В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії гуманітарних наук філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка; e-пошта: larysa.v.didenko@gmail.com

7.1.3. Оцінка за навчальну дисципліну формується додаванням *семестрової* кількості балів та кількості балів за *екзаменаційну роботу*. Загалом – це 100 балів. При простому арифметичному розрахунку отримуємо:

		Кількість балів				
Семестрове оцінювання	min	20	+	1	min	Підсумкове оцінювання
		Загальна оцінка: 21 / «незадовільно»				
	mid	36	+	24	mid	
		Загальна оцінка: 60 / «задовільно»				
	max	60	+	40	max	
		Загальна оцінка: 100 / «відмінно»				

Проте *прогнозована кількість балів*, яку розраховує отримати студент на іспиті, *може змінитися* як у бік збільшення, так і у бік зменшення.

(Наприклад:

- семестрове оцінювання: 54,
- підсумкове оцінювання: 23,
- бали загалом / загальна оцінка: 54 / «незадовільно»;

або

- семестрове оцінювання: 42,
- підсумкове оцінювання: 36,
- бали загалом / загальна оцінка: 78 / «добре»).

Іспит вважають складеним у випадку отримання студентом *позитивної кількості балів* за екзаменаційну роботу (від **24** до **40**). У разі отримання студентом *меншої кількості балів* за **24 бали** іспит є *не складеним* і загальна оцінка за навчальну дисципліну є «незадовільно». У екзаменаційну відомість ставиться **0 балів** (за екзамен/іспит). І це є *заборгованість*.

Розробник: Діденко Л. В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії гуманітарних наук філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка; e-пошта: larysa.v.didenko@gmail.com

7.2. Організація оцінювання.

Форма оцінювання	Форми викладання і навчання	Формат завдань	Форми контролю	Графік оцінювання	
				конкретизований	загальний
Семестрова	Семінарські заняття	Усна частина	Тематична відповідь	Залежно від графіку навчання ¹ , в межах кожного заняття	Впродовж теоретичного навчання у семестрі
			Доповнення		
			Дискусія		
	Самостійна робота	Письмова частина	Реферування	до 1.12.2018	
			Есея		
			Розтлумачення		
	Лекційні заняття	Письмова частина	Тематичний контроль	В межах теми 3 та теми 12	
			Контрольна робота 1	Після теми 5	
Контрольна робота 2			Після теми 10		
Підсумкова		Письмова частина	Екзаменаційна робота	Залежно від графіку навчання	Впродовж семестрового контролю

7.3. Шкала відповідності кількості отриманих балів оцінкам:

Кількість балів	Загальна оцінка
90-100	Відмінно / Excellent
75-89	Добре / Good
60-74	Задовільно / Satisfactory
0-59	Незадовільно / Fail

7.4. Перескладання на кращу оцінку та/або вищі бали неможливе, якщо студент отримав загальну позитивну кількість балів (від 60 до 100).

8. Структурно навчальна дисципліна включає 3 змістові частини, кожна з яких охоплює різну кількість тем. Оскільки перелік тем лекційного та семінарського заняття відрізняється, то усі вони зазначені у тематичному плані із вказуванням кількості годин, запланованих на опанування навчальної дисципліни. Порядкові номери (перша та остання колонки) є орієнтирами для студентів щодо послідовності розгляду тем.

Загальний обсяг **120** год., в тому числі:

Лекційних занять – **32** год.,

Семінарських занять – **14** год.,

Самостійна робота – **74** год.

¹ Графік навчання сформований за принципом зміни тижнів (верхній/нижній), проте він може бути іншим в межах окремого факультету/інституту.

Розробник: Діденко Л. В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії гуманітарних наук філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка; e-пошта: larysa.v.didenko@gmail.com

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістова частина	№	Номер і назва теми <u>лекційного</u> заняття	Кількість годин за формами викладання			Номер і назва теми <u>семінарського</u> заняття	№
			Лекц.	СР	Сем.		
Частина 1	1	Тема 1. Філософія як самовизначення та самоствердження людини	2	4	2	Тема 1. Предмет та основні питання філософії	4
	2	Тема 2. Світогляд: сутність, історичність та ціннісні виміри	2	4		Тема 2. Світогляд, його структура і роль в житті людини	
	3	Тема 3. Філософія як система знання	2	4	2	Тема 3. Структура, методи та функції філософії	6
	5+ +7	Тема 4. Категорії філософії, їх зміст та функції	4	4		Тема 4. Основоположні поняття філософії	
		Тема 5. Основні етапи розвитку філософської думки		6		Тема 5. Основні етапи розвитку філософії	
Частина 2	8+ +10	<i>Контрольна робота 1</i> Тема 6. Філософське вчення про буття	4	4	2	Тема 6. Філософія буття	9
	11	Тема 7. Буття людини і природи.	2	4	2	Тема 7. Основні виміри буття людини	12
	13	Тема 8. Філософія свідомості	2	4		Тема 8. Філософське вчення про свідомість	
	14	Тема 9. Теоретико-методологічні засади пізнання	2	4	2	Тема 9. Гносеологія та методологія	15
	16	Тема 10. Філософія мови	2	4		Тема 10. Мова як предмет лінгвістичної філософії	
Частина 3	17	<i>Контрольна робота 2</i> Тема 11. Філософське осмислення історичного процесу	2	4		Тема 11. Сутність та особливості історичного процесу	
	19+ +20	Тема 12. Суспільство як предмет філософії	4	4	2	Тема 12. Соціальна філософія	18
	22	Тема 13. Філософське розуміння економічної сфери життєдіяльності суспільства	2	4		Тема 13. Філософія економіки	
		Тема 14. Філософське осмислення політичного життя суспільства		4		Тема 14. Філософія політики	
	23	Тема 15. Духовність і культура	2	4	2	Тема 15. Філософія культури	21
24	<i>Есея</i>		4				
Загалом:			32	74	14		
			120				

Розробник: Діденко Л. В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії гуманітарних наук філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка; e-пошта: larysa.v.didenko@gmail.com

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

Основні (базові)

Підручники, навчальні посібники:

1. **Історія української філософії:** Підруч. / В.С. Горський, К.В.Кислюк – К.: Либідь, 2004.
2. **Історія філософії:** В 3-х т. / В.Татаркевич / Пер. з пол. – Львів: Свічадо, 1997-1999.
3. **Історія філософії:** Підруч. / За ред. В.І Ярошовця. – К. “Київський університет”, 2007.
4. **Новітня філософія науки:** підруч. для студ. філос. ф-тів і аспірантів / І.С. Добронравова, Т.М. Білоус, О.В. Комар. – К.:Логос, 2009.
5. **Філософія: dtv-Atlas** / П. Кунцман, Ф.-П. Буркард, Ф. Видман / пер. с 9-го нем. изд. / Худож. Аксель Вайс; Науч. ред. пер. В.В. Миронов. – М.: Рыбари, 2002.
6. **Філософія історії:** Підруч. / І.В. Бойченко - К.: Знання, 2000.
7. **Філософія:** Навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; за ред. І.Ф. Надольного. – 8-ме вид., стер. – К.: Вікар, 2011.
8. **Філософія:** підручник / Л. В. Губерський [та ін.] ; ред. Л. В. Губерський. — Харків : Фоліо, 2013.
9. **Філософія :** підручник / Л. В. Губерський [та ін.] ; ред. Л. В. Губерський. –Харків : Фоліо, 2018.
10. **Філософія:** Підруч. / В.Л.Петрушенко – 4-те вид., виправл. і доповн. – Львів, 2009.
11. **Філософія: світ людини:** Курс лекцій: Навч. посібник для студентів вищій навчальних закладів. / В.Табачковський, М.Булатов, Н.Хамітов. - К.: Либідь, 2004.
12. **Філософія: хрестоматія** (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2012.

Словники, довідники, енциклопедії:

1. **Социальная философия:** Словарь / Сост. и ред. В.Е.Кемеров, Х.Т.Керимов. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая Книга, 2006.
2. **Філософський енциклопедичний словник:** довідкове видання / Голова ред. колегії В.І. Шинкарук. – К.: «Абрис», 2002.

Додаткові:

1. *Арістотель.* Нікомахова етика / Αριστοτέλους. Ηθικα Νικομαχεια. — К.: Аквілон-Плюс, 2002.
2. *Бергер П., Лукман Т.* Социальное конструирование реальности: Трактат по социологии знания / П. Бергер, Т. Лукман / Пер. Е. Руткевич. – М.: «Медиум», 1995.
3. *Богатая Л. Н.* На пути к многомерному мышлению: Монография – О.: Печатный дом, 2010.
4. *Гейзінга Й.* Homo ludens. – К.: Основи, 1994.
5. *Гьосле В.* Практична філософія в сучасному світі. – К.: Лібра, 2003.
6. *Йонас Г.* Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації // Г. Йонас; [Пер. з нім. А. Єрмоленко, В. Єрмоленко]. – К.: Лібра, 2001.
7. *Кримський С. Б.* Запити філософських смислів / С.Б. Кримський. – К.: ПАРАПАН, 2003.
8. *Кун Т.* Структура наукових революцій. – К.: Port Royal, 2001.

Розробник: *Діденко Л. В.*, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії гуманітарних наук філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка; e-пошта: larysa.v.didenko@gmail.com

9. *Мерло-Понті М.* Феноменологія сприйняття. - К.: Український Центр духовної культури, 2001.
10. *Мід Д.Г.* Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста / Пер.з англ.та передмова Т.Корпало. – К.: Український Центр духовної культури, 2000.
11. *Рикєр П.* Конфликт интерпретаций. Очерки о герменевтике. Перевод с фр., вступ. ст. и коммент. И.С. Вдовиной. - М.: Академический Проект, 2008.
12. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник для вищ. навч. зал. / В.П. Андрущенко, Л.В. Губерський, М.І. Михальченко. – Вид. 3-є, випр. та допов. – К.: Генеза, 2006.
13. *Стружевський В.* Онтологія / В.Стружевський / пер. з пол. К. Новікової. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2014.
14. *Сыров В. Н.* Значение «картины мира» в современной науке и философии // Картина мира: модели, методы, концепты (1-3 ноября 2001). Томск, Издание ТГУ, С.17-22.
15. *Хамитов Н.* Философия. Бытие. Человек. Мир: Курс лекцій / Н. Хамитов – К.: КНТ, Центр учебной литературы, 2006.
16. *Цофнас А.Ю.* Гносеология: учеб: пособ. / А.Ю. Цофнас. – Изд. 2-е, испр. и доп. – О.: Наука и техника, 2011.
17. *Ципеліус Р.* Філософія права. – К.: Тандем, 2000.
18. *Швейцер А.* Культура и этика. – М.: Прогресс, 1973.
19. *Шелер М.* Избранные произведения / Пер с нем. – М.: Издательство “Гносис”, 1994.
20. *Юнг К. Г.* Архетипи і колективне несвідоме. — Львів: Видавництво «Астролябія», 2013.

